

Sakari Wiinamäki

YRITYSKAUPPAVALVONNAN EDELLYTYKSET SUOMESSA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Sakari Wiinamäki: Yrityskauppavalvonnan edellytykset Suomessa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma, yritys juridiikka
Tammikuu 2020

Yrityskauppavalvonnalla tarkoitetaan kilpailuviranomaisen suorittamaa yrityskauppojen kilpailuvaikutusten arviointia. Sen tavoitteena on tunnistaa kilpailuongelmia sisältäviä yrityskauppoja, jotka toteutuessaan olennaisesti estäisivät terveen ja toimivan kilpailun toteutumista ja puuttua niihin ennakoivasti. Suomessa yrityskauppavalvonta-asioista vastaava viranomainen on Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Tutkielmassa analysoidaan kotimaisen yrityskauppavalvonnan edellytyksiä ja niiden tarkoituksenmukaisuutta. Yrityskauppavalvontaa koskevan sääntelykokonaisuuden selkiyttämiseksi tutkielmassa avataan yrityskauppavalvonnan edellytysten lisäksi yrityskauppavalvonnan lähtökohtia ja käytännön toteutumista eli yrityskauppojen arviointia. Yrityskauppojen arviointi kilpailuvaikutusten selvittämiseksi on yrityskauppavalvonnan tehtävä, joten sitä koskevaa sääntelyä on perusteltua tutkia ja systematisoida.

Yrityskauppavalvonnan edellytykset liittyvät erityisesti kilpailulaissa säädettyihin liikevaihtorajoihin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto on kuitenkin toistuvasti ilmaissut huolensa siitä, että nämä yrityskauppavalvonnan soveltamisalaa määrittävät liikevaihtorajat ovat nykyisellään liian korkeat Suomessa. Lisäksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto on vaatinut lakiin lisättäväksi erillistä säännöstä, joka oikeuttaisi sellaisten yrityskauppojen tutkimisen, jotka alittavat laissa säädetyt liikevaihtorajat ja eivät täten kuulu yrityskauppavalvonnan soveltamisalaan, mutta jotka kuitenkin sisältävät kilpailuongelmia ja siten estävät terveen ja toimivan kilpailun toteutumista. Kyseinen otto-oikeussäännös sisältyy yrityskauppavalvontasäännöksiin useassa muussa Euroopan maassa, kuten Pohjoismaissa Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa.

Tutkielmassa otetaan kantaa nykyisiin yrityskauppavalvonnan edellytyksiin ja esitetään perusteluita toisaalta niiden olemassaololle ja toisaalta niiden muutostarpeelle. Yrityskauppojen vaikutukset eivät kohdistu ainoastaan markkinoiden rakenteeseen ja muihin markkinatoimijoihin, vaan niillä voi usein olla vaikutusta myös kuluttajiin. Laajan vaikutusalueensa takia yrityskauppojen arvioinnin tulisi olla mahdollisimman kattavaa. Tämän näkemyksen perusteella Kuluttaja- ja kilpailuviraston vaatimus yrityskauppavalvonnan edellytysten alentamisesta ja viraston toimivaltuuksien laajentamisesta on hyvin aiheellinen.

Avainsanat: yrityskauppavalvonta, yrityskauppojen arviointi, liikevaihtorajat, kilpailulaki

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

LÄHDELUETTELO	IV
OIKEUSTAPAUSLUETTELO	VI
LYHENNELUETTELO	VII
1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman tausta ja merkitys	1
1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen rajausta	2
1.3 Tutkielman metodi ja keskeiset lähteet	3
2 YRITYSKAUPPAVALVONNAN LÄHTÖKOHDAT	4
2.1 Yrityskauppa- valvonnan kehityskulku	4
2.2 Yrityskauppa- valvonnasta yleisesti	6
2.3 Yrityskauppa- valvonnan piiriin kuuluvat yritys- kaupat.....	8
3 YRITYSKAUPPAVALVONNAN EDEL- LYTYKSET	10
3.1 Yrityskauppa- valvonnan liikevaihtorajat	10
3.2 Liikevaihdon laskeminen	14
3.3 Ilmoitusvelvollisuus	16
4 YRITYSKAUPPAVALVONNAN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUMINEN	19
4.1 Yrityskauppa- valvontaprosessi	19
4.2 Yrityskauppojen arviointi	20
4.3 Ehdollinen ja kielteinen yritys- kauppa- päätös	24
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	27

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

Aalto-Setälä, Ilkka – Aine, Antti – Lehto, Petri – Piekkala, Henriikka – Stenborg, Markku – Virtanen, Pertti: Kilpailunrajoitukset – Lainsäädäntö käytännössä. Tallinna 2016.

Alkio, Mikko – Wik, Christian: Kilpailuoikeus. Helsinki 2009.

Hiltunen, Sari – Tammivuori, Kristian – Wallin, Carl-Henrik: Yrityskauppavalvonta. Porvoo 1998.

Kuoppamäki, Petri: Uusi Kilpailuoikeus. Helsinki 2018.

Saatavilla [www-muodossa](#)

<<https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/HABBBXDTEB>>. Sivustolla vierailtu 8.1.2020.

Kuoppamäki, Petri: Kilpailuoikeuden perusteet. Helsinki 2000.

Palm, Jukka: Yritysosot ja määräysvaltamarkkinat. Helsinki 2005.

Virallislähteet

Arvopaperimarkkinalaki (746/2012).

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. HE 243/1997 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. HE 11/2004 vp.

Hallituksen esitys Eduskunnalle kilpailulaiksi. HE 88/2010 vp.

Kilpailulainsäädännön uudistaminen – yrityskauppojen valvonta ja toimivaltakysymykset. Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 3/1997.

Kilpailulaki 2010 -työryhmän mietintö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja – Kilpailukyky 4/2009.

Kilpailulain uudistamista koskevan työryhmän mietintö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja – TEM raportteja 16/2017. Saatavilla [www-muodossa](#) <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-205-7>>. Sivustolla vierailtu 7.1.2020.

Kilpailulaki (948/2011).

Kirjanpitolaki (1336/1997).

Laki kilpailunrajoituksista (kumottu) (480/1992).

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Neuvoston asetus (EY) N:o 139/2004, annettu 20 päivänä tammikuuta 2004, yrityskeskittymien valvonnasta ("EY:n sulautuma-asetus").

Valtioneuvoston asetus yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta (1012/2011).

Valtioneuvoston asetus yrityskaupan osapuolen liikevaihdon laskemisesta (1011/2011).

Muut lähteet

Kilpailuvirastolta lupa Finnkinon myynnille. Kilpailuviraston Tiedote 7.4.2011. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<https://www.kkv.fi/ajankohtaista/Tiedotteet/kilpailuvirasto/2011/kilpailuvirastolta-lupa-finnkinon-myyynnille/>>. Sivustolla vierailtu 21.1.2020.

KKV ei voi tutkia Onnibus-yrityskaupan vaikutuksia kuluttajahintoihin kaukoliikenteen markkinoilla. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tiedote 5.10.2018. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<https://www.kkv.fi/ajankohtaista/Tiedotteet/2018/5.10.2018-kkv-ei-voi-tutkia-onnibus-yrityskaupan-vaikutuksia-kuluttajahintoihin-kaukoliikenteen-markkinoilla/>>. Sivustolla vierailtu 8.1.2020.

KKV esittää Keskon ja Heinon Tukun välisen yrityskaupan kieltämistä. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tiedote 18.11.2019. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<https://www.kkv.fi/ajankohtaista/Tiedotteet/2019/18.11.2019-kkv-esittaa-keskon-ja-heinon-tukun-valisen-yrityskaupan-kieltamista/>>. Sivustolla vierailtu 9.1.2020.

Suuntaviivoja kilpailulain soveltamisesta: Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta. 2011. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<https://www.kkv.fi/globalassets/kkv-suomi/julkaisut/suuntaviivat/fi/suuntaviivat-1-2011-yrityskauppavalvonta.pdf>>. Sivustolla vierailtu 8.1.2020.

The International Comparative Legal Guides – Merger Control Laws and Regulations 2019. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa) <<https://iclg.com/practice-areas/merger-control-laws-and-regulations>>. Sivustolla vierailtu 16.12.2019.

Tuko Logistics Osuuskunnan verkkosivut. Saatavilla [www-muodossa <http://www.tuko.fi>](http://www.tuko.fi). Sivustolla vierailtu 21.1.2020.

Tukut irtautuvat Tukosta – Finnfrost lopettaa. Aromi-lehti 8.8.2018. Saatavilla [www-muodossa <https://aromilehti.fi/artikkelit/tukut-irtautuvat-tukosta-finnfrost-lopettaa/>](https://aromilehti.fi/artikkelit/tukut-irtautuvat-tukosta-finnfrost-lopettaa/). Sivustolla vierailtu 21.1.2020.

Vahvan kilpailupolitiikan on oltava osa yrittäjyys- ja innovaatiopolitiikkaa. Kilpailu- ja kuluttajaviraston Uutiskirje 4/2019. Saatavilla [www-muodossa <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/uutiskirjeet/arkisto/2019/4-2019-paakirjoitusvahvan-kilpailupolitiikan-on-oltava-osa-yrittajyys--ja-innovaatiopolitiikkaa/>](https://www.kkv.fi/ajankohtaista/uutiskirjeet/arkisto/2019/4-2019-paakirjoitusvahvan-kilpailupolitiikan-on-oltava-osa-yrittajyys--ja-innovaatiopolitiikkaa/). Sivustolla vierailtu 7.1.2020.

Yrityskaupan hyväksyminen ehdollisena – Ruokakesko Oy / Suomen Lähikauppa Oy. Kilpailu- ja kuluttajaviraston päätös. Diaarinumero KKV/1575/14.00.10/2015. Saatavilla [www-muodossa <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/ratkaisut/arkisto/2016/yk---ehdolliset/kkv157514.00.102015/>](https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/ratkaisut/arkisto/2016/yk---ehdolliset/kkv157514.00.102015/). Sivustolla vierailtu 8.1.2020.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO

Markkinaoikeus

MAO:390/16

Yrityskaupan hyväksyminen ehdollisena – Täytäntöönpanokieltoa koskeva hakemus

LYHENNELUETTELO

EK	Elinkeinoelämän Keskusliitto
ETY	Euroopan talousyhteisö
EY	Euroopan yhteisö
HE	Hallituksen esitys
KKV	Kilpailu- ja kuluttajavirasto
SIEC	Significant Impediment to Effectice Competition
SLC	Substantive Lessening of Competition
SSNIP	Small but Significant Non-Transitory Increase in Price

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman tausta ja merkitys

Yrityskauppavalvonnalla tarkoitetaan kilpailuviranomaisen suorittamaa yrityskauppojen arviointia. Suomessa yrityskauppavalvonnasta vastaava viranomainen on Kilpailu- ja kuluttajavirasto (jäljempänä KKV). Yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset sisältyvät kilpailulain (948/2011) 4 lukuun. Säännösten mukaan liikevaihtorajat ylittävät yrityskaupat on ilmoitettava KKV:lle, ja niitä ei saa panna täytäntöön ennen KKV:n antamaa päätöstä asiasta. Kilpailulain 25 §:n mukaan markkinaoikeus voi KKV:n esityksestä kieltää yrityskaupan tai määrätä sen purettavaksi, jos yrityskauppa toteutuessaan estäisi olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla erityisesti siitä syystä, että sillä luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä. Kilpailulain 22 §:n mukaan yrityskauppavalvontaa sovelletaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 350 miljoonaa euroa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 20 miljoonaa euroa.

Yrityskauppavalvonnan avulla toteutetaan kilpailulainsäädännön päätavoitteita. Kilpailulain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata tervettä ja toimivaa taloudellista kilpailua vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Kilpailulakia sovellettaessa on erityisesti huomioitava markkinoiden toimintaedellytysten ja elinkeinon harjoittamisen vapauden suojaaminen niin, että myös asiakkaat ja kuluttajat hyötyvät kilpailusta.

Tarve tutkielman tekemiseen on syntynyt KKV:n lukuisista lausunnoista, joissa virasto on ilmaissut huolensa siitä, että yrityskauppavalvonnan rajat ovat tällä hetkellä liian korkeat Suomessa. KKV:lla ei ole nykyisen lainsäädännön puitteissa toimivaltuuksia puuttua liikevaihtorajat alittaviin yrityskauppoihin, vaikka ne olisivatkin haitallisia tehokkaalle kilpailulle ja kuluttajille. Aihetta on perusteltua tutkia, koska yrityskauppavalvonta on markkinoiden terveen kilpailun turvaamisen kannalta elintärkeää. Yrityskauppavalvonnalla saavutettavat hyödyt eivät kohdistu

pelkästään kansantalouteen ja kuluttajiin, vaan myös yritykset hyötyvät kotimarkkinoiden kilpailullisuuden lisääntymisestä.¹ Yrityskauppavalvonnan tarve ja merkitys korostuu erityisesti Suomen kaltaisilla pienillä markkinoilla, joilla yksittäinenkin yrityskauppa voi estää tehokasta kilpailua merkittävästi.²

1.2 Tutkimuskysymys ja aiheen raja

Tutkielman tutkimuskysymyksenä on *Mitkä ovat yrityskauppavalvonnan edellytykset Suomessa?* Yrityskauppavalvonnan edellytykset koostuvat käytännössä kilpailulain 22 §:ssä ilmoitetuista liikevaihtorajoista. Liikevaihtorajoja, niiden laskeamista ja niiden täyttymisestä seuraavaa ilmoitusvelvollisuutta käsitellään tutkielman pääluvussa 3. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia yrityskauppavalvonnan nykyisten edellytysten tarkoituksenmukaisuus ja yrityskauppavalvonnan tavoitteiden toteutuminen Suomessa.

Kattavan kokonaiskuvan saamiseksi, yrityskauppavalvonnan roolin ja siten yrityskauppavalvonnan edellytysten ymmärtämiseksi on tarpeen käsitellä myös yrityskauppavalvonnan kehityskulkua, yrityskauppavalvonnan piiriin kuuluvia yrityskauppoja, yrityskauppavalvontaprosessin käytännön toteutumista ja yrityskauppojen arviointia. Yrityskauppojen arviointi on hyvin laaja kokonaisuus, joka sisältää runsaasti esimerkiksi erilaisten taloustieteellisten menetelmien hyödyntämistä, joten yrityskauppojen arvioinnin osalta tutkimuksessa ollaan keskitytty ydinasioiden tarkasteluun.

Koska kansallisilla markkinoilla tehtävien yrityskauppojen valvonnasta ja arvioinnista vastaa kotimainen valvontaviranomainen kansallisen lainsäädännön puitteissa, on tutkielmassa keskitytty tarkastelemaan tilannetta nimenomaan Suomessa. Suomen yrityskauppavalvontasäännökset vastaavat kuitenkin pääpiirteil-

---

¹ Kilpailu- ja kuluttajaviraston Uutiskirje 4/2019. Ks. myös Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tiedote 5.10.2018.

² Kuoppamäki 2018, s. 354.

tään EU:n komission yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä. Näistä ja tutkimusekonomisista syistä johtuen EU:n yrityskauppavalvontasäännösten erillinen käsittely on suurimmilta osin rajattu tutkielman ulkopuolelle.

1.3 Tutkielman metodi ja keskeiset lähteet

Tutkielma on toteutettu lainopillista metodologiaa hyödyntäen. Lainoppi eli oikeusdogmatiikka tutkii voimassaolevaa oikeutta. Lainoppi tuottaa normatiivista eli tieteellistä tietoa oikeusnormeista. Lainopin pääasialliset tehtävät ovat voimassaolevan oikeuden tulkinta ja systematisointi. Tulkinta on lainopin käytännöllinen ulottuvuus, kun taas systematisoinnissa korostuu teoreettisuus. Lainopin avulla tutkitaan siis voimassaolevan oikeuden sisältöä ja oikeuslähteiden merkitystä sen kannalta. Lainoppi esittää väitteitä siitä, mitkä oikeusnormit kuuluvat voimassaolevaan oikeuteen ja toisaalta väitteitä näiden oikeusnormien sisällöstä.³

Tutkielmassa pyritään siten lainopillisin menetelmin tutkimaan yrityskauppavalvontaa ja erityisesti yrityskauppavalvonnan edellytyksiä koskevan sääntelyn sisältö ja merkitys. Tämän perusteella tutkielmassa pyritään esittämään tulkinta siitä, ovatko yrityskauppavalvonnan edellytykset tarkoituksenmukaisia.

Tutkielman pääasiallisina lähteinä toimivat nykyinen kilpailulaki, kilpailulakia ja vanhaa kilpailunrajoituslakia (480/1992) koskevat lain esityöt, työ- ja elinkeinoministeriön raportit, KKV:n suuntaviivat ja yrityskauppavalvontaa ja kilpailuoikeutta käsittelevä oikeuskirjallisuus.

---

³ Hirvonen 2011, s. 21–23.

2 YRITYSKAUPPAVALVONNAN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Yrityskauppavalvonnan kehityskulku

Yrityskauppavalvonta on Suomen kilpailulainsäädännössä suhteellisen tuore ilmiö. Vielä vuoden 1992 kilpailunrajoituslakia säädettäessä yrityskauppoja koskeville erillisille säännöksille ei nähty tarvetta. Tätä perusteltiin muun muassa Suomen markkinoiden pienellä koolla ja tarpeella kasvattaa kotimaista yrityskokoa. Tällöin uskottiin myös, että Euroopan unionin silloinen sulautuma-asetus (ETY N:o 4064/89) tulisi kattamaan myös Suomen markkinoilla tapahtuvien yrityskauppojen valvonnan.⁴ Käytännössä kyseinen sulautuma-asetus ei kuitenkaan riittänyt korvaamaan kansallista yrityskauppavalvontaa, sillä asetusta ei voitu soveltaa puhtaasti kansalliselle tasolle rajoittuviin yrityskauppoihin.⁵

Vuonna 1997 julkaistussa hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 243/1997 vp) ehdotettiin lisättäväksi kilpailunrajoituslakiin yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset. Ehdotuksen tavoitteena oli yhtäältä tehostaa kilpailulainsäädäntöä ja toisaalta parantaa elinkeinonharjoittajien oikeusturvaa. Hallituksen esityksessä perusteltiin säännösten lisäämistä muun muassa siten, että yrityskauppavalvonta on kilpailuoikeudellisen keinovalikoiman ja varsinkin kieltoperiaatteelle⁶ rakentuvan kilpailulainsäädännön olennainen osa. Yrityskauppavalvonnan todettiin myös olevan talousvaikutuksiltaan kansantalouden kokonaisyhdyn kannalta myönteinen.⁷ Eduskunta hyväksyi 24.3.1998 kilpailunrajoituksista annetun lain muutoksen, ja yrityskauppavalvontaa koskevat säännökset tulivat voimaan 1.10.1998.⁸

---

⁴ Kuoppamäki 2018, s. 360.

⁵ HE 243/1997 vp, s. 10.

⁶ Kieltoperiaate tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että tietyt kilpailunrajoitukset ovat lain perusteella suoraan kielletty.

⁷ HE 243/1997 vp, s. 12–14.

⁸ Hiltunen – Tammivuori – Wallin 1998, s. 14.

Ensimmäiset merkittävät muutokset yrityskauppavalvontaa koskeviin säännöksiin tulivat voimaan 1.5.2004, kun kilpailunrajoituslakia uudistettiin. Tällöin yrityskauppavalvontasäännöksiä täydennettiin siten, että yrityskaupan osapuolten Suomesta kertyvälle liikevaihdolle asetettiin 20 miljoonan euron vähimmäisraja. Samalla luovuttiin samalta toimialalta tehtäviä yrityskauppoja koskevasta kahden vuoden säännöstä⁹. Muutosten taustalla olivat tavoitteet yhtenäistää kansallista kilpailulainsäädäntöä EY:n kilpailulainsäädäntöjen kanssa ja parantaa kansallisen kilpailuviranomaisen yhteistyöedellytyksiä ulkomaisten kilpailuviranomaisten kanssa. Lisäksi tavoitteena oli vähentää hallinnollisia velvoitteita, jotka kohdistuvat yrityskaupan osapuoliin sekä tehostaa kilpailuviranomaisen voimavarojen kohdistamista.¹⁰

Vuonna 2011 säädettiin uusi kilpailulaki, joka korvasi sitä edeltäneen kilpailunrajoituslain. Myös yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä uudistettiin laajalti. Merkittävin uudistus koski yrityskauppojen arviointia koskevaa testiä. Kilpailunrajoituslain mukaan yrityskauppojen arvioinnissa käytettiin määräävän markkina-aseman olemassaoloon perustuvaa dominanssitestistä. Uuden kilpailulain myötä yrityskauppavalvonnassa siirryttiin käyttämään Euroopan unionin sulautumaasetuksen ((EY) N:o 139/2004, jäljempänä sulautuma-asetus) mukaista arviointitapaa eli SIEC¹¹-testiä.¹² Sulautuma-asetuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan SIEC-testin mukainen arviointi perustuu tehokkaan kilpailun olennaiseen estymiseen erityisesti niissä tapauksissa, joissa luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä. Yrityskaupan arviointitavan lisäksi yrityskauppavalvontaa koskevia menettelysääntöjä uudistettiin ja täsmennettiin. Yrityskaupan käsittelymääräaikoja koskien lisättiin säännös, jonka mukaan käsittelymääräajoille voidaan myöntää jatkamismahdollisuus sellaisissa tapauksissa, joissa yrityskaupan osa-

---

⁹ Yrityskauppavalvonnan käytännön kokemukset osoittivat, että samalta toimialalta tehtyjä hankintoja koskeva kahden vuoden sääntö aiheutti merkittävästi tulkintaongelmia ja johti useiden kilpailuvaikutuksiltaan olemattomien yrityskauppailmoitusten käsittelyyn. HE 11/2004 vp s. 18.

¹⁰ HE 11/2004 vp, s. 4, 25.

¹¹ *Significant Impediment to Effective Competition*. SIEC-testissä painottuu taloudellinen analyysi, jonka perusteella selvitetään estääkö yrityskauppa olennaisesti tehokasta kilpailua. Kilpailulaki 2010 -työryhmän mietintö, s. 65.

¹² HE 88/2010 vp, s. 1, 27.

puolet ovat laiminlyöneet tietojen toimittamisvelvollisuutensa. Yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuuden osalta luovuttiin viikon määräajasta. Myös yrityskaupan täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä tarkennettiin siten, että yrityskauppa voidaan panna täytäntöön heti, kun se on hyväksytty ilman ehtoja tai ehdollisena.¹³

Vuoden 2011 kokonaisuudistuksen jälkeen kilpailulakiin on tehty muitakin muutoksia. Vuonna 2013 tulivat voimaan muutokset, jotka johtuivat Kilpailuviraston ja Kuluttajaviraston yhdistymisestä Kilpailu- ja kuluttajavirastoksi. Vuonna 2017 sähkömarkkinoiden yrityskauppoja koskeva erityissäännös kumottiin tarpeettomana. Muut yrityskauppavalvontaan liittyvät säännösmuutokset ovat liittyneet pääosin menettelyä koskeviin säännöksiin, kuten tietojenantovelvollisuuteen, tietojenvaihtoon viranomaisten välillä ja tarkastuksiin elinkeinonharjoittajan liiketoimissa.¹⁴

2.2 Yrityskauppavalvonnasta yleisesti

Yrityskauppavalvonnan tarkoituksena on kilpailulain 1 §:n mukaisesti turvata tervettä ja toimivaa taloudellista kilpailua vahingollisilta kilpailunrajoituksilta. Yrityskaupan vahingolliset kilpailuvaikutukset voivat ilmentyä monin tavoin. KKV on linjannut tavoitteekseen estää sellaiset terveelle ja toimivalle kilpailulle haitalliset yrityskaupat, jotka lisäämällä yhden tai useamman yrityksen markkinavoimaa antaisivat yrityksille mahdollisuuden esimerkiksi kannattavasti ylläpitää korkeita hintoja, vähentää tuotteiden ja palveluiden määrää, laatua ja valikoimaa, vähentää kannustimia innovoida, estää potentiaalisten kilpailijoiden markkinoille tuloa tai alan sisäistä liikkuvuutta tai muulla tavoin vaikuttaa kilpailutekijöihin.¹⁵

---

¹³ HE 88/2010 vp, s. 42.

¹⁴ Kuoppamäki 2018, s. 40–41. Ks. myös Kilpailulain uudistamista koskevan työryhmän mietintö 16/2017, s. 9–10.

¹⁵ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 58.

Yrityskauppa- ja valvonnan etuna muihin kilpailuoikeudellisiin valvontainstrumentteihin nähden voidaan pitää sitä, että sen avulla voidaan puuttua markkinoiden rakenteeseen jo ennen määräävän markkina-aseman syntymistä.¹⁶ Yrityskauppa- ja valvonnan tarve korostuu erityisesti Suomen kaltaisilla pienillä markkinoilla, joilla yksittäinenkin yrityskauppa voi merkittävästi estää kilpailua.¹⁷

Yrityskauppa- ja valvonnan vastaava viranomaisorganisaatio on Suomessa Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Nykyään yrityskauppa- ja valvontaa koskevat säännökset sisältyvät kilpailulain 4 lukuun. Kilpailulain 22 §:n mukaan yrityskauppa- ja valvontasäännöksiä sovelletaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten yhteenlaskettu liikevaihto ylittää 350 miljoonaa euroa, ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 20 miljoonaa euroa. Nämä liikevaihtorajat ylittävät kaupat on ilmoitettava Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, ja yrityskauppa ei saa panna täytäntöön ennen KKV:n asiasta antamaa päätöstä. Kilpailulain yrityskauppa- ja valvontasäännöksiä ei sovelleta, jos yrityskauppa kuuluu yrityskeskittymien valvonnan alaan annetun sulautuma-asetuksen soveltamisalaan, paitsi jos Euroopan komissio siirtää yrityskeskittymän KKV:n käsiteltäväksi mainitun asetuksen 4 artiklan 4 kohdan tai 9 artiklan nojalla.

KKV hyväksyy yrityskaupan, jos siitä ei aiheudu kilpailulaissa mainittuja haitallisia kilpailuvaikutuksia. Mikäli KKV:n arvion mukaan yrityskaupasta aiheutuu haitallisia kilpailuvaikutuksia, se voi asettaa yrityskaupan toteuttamiselle ehtoja tai esittää markkinaoikeudelle, että kauppa kielletään tai puretaan. KKV:n tulee markkinaoikeudelle tehtävän kieltoesityksen sijasta ensisijaisesti neuvotella yrityskaupan ilmoittajan kanssa sellaisista ehdoista, joilla yrityskaupan haitalliset vaikutukset voidaan välttää. KKV ei itse esitä yrityskaupalle siitä aiheutuvien kilpailuongelmien poistavia ehtoja, vaan niiden esittäminen on yrityskaupan ilmoittajan vastuulla. KKV kuulee muita markkinatoimijoita esitettyjen ehtojen pohjalta ja tekee arvion niiden riittävydestä. Jos yrityskaupan ilmoittajan esittämät ehdot riittävät poistamaan yrityskauppaan liittyvät kilpailuongelmat, yritys hyväksyy ehdot kirjallisesti ja KKV määrää ehdot noudatettaviksi. KKV ei voi määrätä noudatettavaksi

---

¹⁶ Kuoppamäki 2018, s. 361.

¹⁷ Kuoppamäki 2018, s. 354.

sellaisia ehtoja, joita yrityskaupan ilmoittaja ei ole itse hyväksynyt. Jos yrityskaupan ilmoittajan esittämät ehdot eivät riitä poistamaan yrityskaupan aiheuttamia kilpailuongelmia, KKV esittää markkinaoikeudelle yrityskaupan kieltämistä.¹⁸

2.3 Yrityskauppavalvonnan piiriin kuuluvat yrityskaupat

Yritysten näkökulmasta tarkasteltuna olisi edullista, että niiden toimintavapautta ei juurikaan rajoitettaisi. Markkinatalouden toimimisen kannalta on kuitenkin tärkeää, että yritysten toimintavapaudelle asetetaan tarvittaessa merkittäviäkin rajoitteita.¹⁹ Toisin kuin kartellit tai määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, yrityskaupat eivät ole kiellettyjä kilpailunrajoituksia. Yrityskaupat ovat luonnollinen ja tärkeä osa markkinatalouden kiertokulkua ja rakennemuutosta, ja lähtökohtaisesti niissä onkin kyse normaalista liiketaloudellisesta järjestelystä. Juuri yrityskauppojen avulla yritykset voivatkin sopeutua muuttuviin markkinaolosuhteisiin. Toimialarakenteen keskittyminen ei välttämättä olekaan aina huono asia: jos keskittymisellä saavutetaan alan kannalta tehokkaampi yrityskoko, voi yrityskauppa lisätä toiminnan tehokkuutta ja kilpailukykyä.²⁰

Yrityskaupan määritelmä yrityskauppavalvonnan kontekstissa on määritelty kilpailulain 21 §:ssä. Yrityskaupalla tarkoitetaan kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetun määräysvallan tai vastaavan tosiasiallisen määräysvallan hankkimista, elinkeinonharjoittajan koko liiketoiminnan tai sen osan hankkimista, sulautumista, sekä sellaisen yhteisyrityksen perustamista, joka huolehtii pysyvästi kaikista itsenäiselle yritykselle kuuluvista tehtävistä. Määräysvallan hankkiminen ei ole sidoksissa yrityskaupan oikeudelliseen toteuttamismuotoon²¹. Konsernin sisäiset järjestelyt eivät kuulu yrityskauppavalvonnan sääntelyn piiriin. Konsernin sisäisestä järjestelystä ei kuitenkaan ole kyse silloin, kun konsernin

---

¹⁸ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 11–12.

¹⁹ Palm 2005, s. 343.

²⁰ Kuoppamäki 2000, s. 179–180.

²¹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 16.

ulkopuoliselta taholta hankitaan loput konserniin kuuluvan yhtiön osakkeista, jonka seurauksena yhteinen määräysvalta purkautuu²².

---

²² Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 27.

3 YRITYSKAUPPAVALVONNAN EDELLYTYKSET

3.1 Yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat

Jotta kansantaloudelliselta kannalta vähämerkitykselliset yrityskaupat saataisiin rajattua sääntelyn ulkopuolelle, lain soveltamisalaa on rajattu varsin korkein liikevaihtokriteerein. Liikevaihtokriteereihin liittyy kuitenkin eräs hyvin keskeinen ongelma: liikevaihtokriteerit eivät ota huomioon toimialojen koossa olevia eroavaisuuksia tai yleisemminkään yrityskaupan kilpailuvaikutuksia. Liikevaihtokriteereiden käyttämiseen on kuitenkin päädytty, koska ilmoitusvelvollisuuden asettaminen edellyttää suhteellisen selkeitä sääntöjä sille, milloin kauppa kuuluu yrityskauppavalvonnan piiriin.²³

Kilpailulain 22 §:ssä on määritelty yrityskauppavalvonnan soveltamisala. Säännöksiä yrityskauppavalvonnasta sovelletaan yrityskauppaan, jossa yrityskaupan osapuolten liikevaihto ylittää 350 miljoonaa euroa ja jossa vähintään kahden yrityskaupan osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää kummankin osalta 20 miljoonaa euroa. Nykyinen liikevaihtoraja periytyy vanhasta kilpailunrajoituslaista, jossa se oltiin vielä vuoteen 2004 asti määritelty markkamääräisenä²⁴. Silloisella vaihtokurssilla liikevaihtorajan euromääräksi olisi tullut 336 miljoonaa euroa, mutta tarkoituksenmukaisuussyistä raja nostettiin 350 miljoonaan euroon. Lisäksi rajan nostoa perusteltiin yrityskauppavalvonnan voimaantulon jälkeisellä inflaatiokehityksellä.²⁵

Jälkimmäinen kriteeri, 20 miljoonan euron liikevaihtoraja, tarkoittaa käytännössä yleensä kaupan kohteen liikevaihtoa. Mainitulla rajalla on pyritty siihen, että yrityskauppavalvontasäännösten soveltamisalan ulkopuolelle jäävät ensinnäkin pieniä yrityksiä koskevat yrityskaupat, ja toisekseen sellaiset kaupat, joissa Suo-

---

²³ Kuoppamäki 2018, s. 371–372.

²⁴ Kilpailunrajoituslain 11 a §:n mukainen liikevaihtoraja oli kaikkien yrityskaupan osapuolten yhteenlasketun liikevaihdon osalta 2 miljardia markkaa ja vähintään kahden osapuolen liikevaihdon osalta 150 miljoonaa markkaa.

²⁵ HE 11/2004 vp, s. 24–25.

mesta kertyvä liikevaihto on niin pieni, ettei kaupalla voida olettaa olevan haitallisia kilpailuvaikutuksia Suomen markkinoilla. Yrityksen ei tarvitse varsinaisesti harjoittaa liiketoimintaa Suomessa eikä sillä tarvitse olla Suomeen perustettua sivuliikettä tai toimipaikkaa, vaan pelkkä Suomesta kertynyt liikevaihto riittää kriteerin täyttymiseen.²⁶

Taulukko 1. Yrityskaupan ilmoitusvelvollisuuden kynnsarvot.²⁷

Valtio	Yrityskaupan ilmoitusvelvollisuuden kynnsarvot
Suomi	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto 350 miljoonaa euroa ja • Vähintään kahden osapuolen Suomesta kertynyt liikevaihto ylittää 20 miljoonaa euroa
Ruotsi	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu, Ruotsista kertynyt kokonaisliikevaihto 1 miljardia Ruotsin kruunua (n. 96 miljoonaa euroa) ja • Vähintään kahden osapuolen Ruotsista kertynyt liikevaihto 200 miljoonaa Ruotsin kruunua (n. 19 miljoonaa euroa) • Otto-oikeus
Norja	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu, Norjasta kertynyt kokonaisliikevaihto 1 miljardia Norjan kruunua (n. 100 miljoonaa euroa) ja • Vähintään kahden osapuolen Norjasta kertynyt liikevaihto 100 miljoonaa Norjan kruunua (n. 10 miljoonaa euroa) • Otto-oikeus
Tanska	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu, Tanskasta kertynyt kokonaisliikevaihto 900 miljoonaa Tanskan kruunua (n. 120 miljoonaa euroa) tai • Vähintään yhden osapuolen Tanskasta kertynyt liikevaihto 3,8 miljardia Tanskan kruunua (n. 510 miljoonaa euroa) ja • Vähintään yhden osapuolen maailmanlaajuinen liikevaihto 3,8 miljardia Tanskan kruunua (n. 510 miljoonaa euroa)
Islanti	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu, Islannista kertynyt liikevaihto 2 miljardia Islannin kruunua (n. 15 miljoonaa euroa) ja • Vähintään kahden osapuolen Islannista kertynyt liikevaihto 200 miljoonaa Islannin kruunua (n. 1,5 miljoonaa euroa) • Otto-oikeus (kokonaisliikevaihdon oltava kuitenkin yli 1 miljardi Islannin kruunua)
Italia	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu, Italiasta kertynyt liikevaihto 495 miljoonaa euroa ja • Vähintään kahden osapuolen Italiasta kertynyt liikevaihto 30 miljoonaa euroa • Kynnsarvot inflaatiokorjataan vuosittain BKT-deflaattorin perusteella
Ranska	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteenlaskettu maailmanlaajuinen liikevaihto 150 miljoonaa euroa ja • Vähintään kahden osapuolen Ranskasta kertynyt liikevaihto 50 miljoonaa euroa • Erilliset kynnsarvot vähittäiskauppatoimialalle ja Ranskan merentakaisille alueille

²⁶ Kuoppamäki 2018, s. 372.

²⁷ Taulukon 1 tiedot on haettu *The International Comparative Legal Guides* -sivustolta. Valuuttamuunnoksissa on käytetty EKP:n virallisia valuuttakursseja 16.12.2019.

Liikevaihtorajat ovat siinä mielessä tarkoitushakuisia, että muunkinlaisia rajoja voitaisiin hyvin valita.²⁸ Liikevaihtorajat vaihtelevatkin laajalti Euroopan unionin jäsenmaiden välillä. Taulukkoon 1 on listattu yrityskaupan ilmoitusvelvollisuuden liikevaihtorajoja Pohjoismaissa, Italiassa ja Ranskassa. Vertailuun valitut maat ovat valikoitu sillä perusteella, että niissä yrityskauppavalvonnan ilmoitusvelvollisuuskäytäntö vastaa pääpiirteittäin samaa käytäntöä kuin Suomessakin.

Taulukosta käy ilmi, että yrityskauppavalvonnan liikevaihtorajat ovat kansainvälisesti verrattuna Suomessa huomattavan korkeat. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa liikevaihtorajat ovat huomattavasti matalammat. On tosin huomioitava, että muissa Pohjoismaissa liikevaihtokriteerit koskevat vain kyseisestä valtiosta kertynyttä liikevaihtoa, kun taas Suomessa 350 miljoonan euron kriteeri koskee maailmanlaajuista liikevaihtoa. Taulukon tiedoista voidaan kuitenkin päätellä, että Suomessa yrityskauppoihin suhtaudutaan verrattain sallivammin kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa. Tämä johtunee siitä, että suomalainen yrityskauppavalvontasääntely perustuu ajatukseen siitä, että viranomaisten ei tulisi asettaa tarpeettomia esteitä liiketoiminnan kehittämiseksi. Erityistä painoarvoa onkin annettu sille, että yrityskaupan kilpailuoikeudellinen tutkiminen häittäisi mahdollisimman vähän yrityskaupan toteuttamista sellaisissa tapauksissa, joissa kilpailuviranomaisilla ei olisi kaupasta mitään huomautettavaa.²⁹

Vaikka Suomessa yrityskauppavalvonta onkin sidottu liikevaihtorajoihin, liikevaihtorajat eivät ole kansainvälisessä tarkastelussa kuitenkaan ainoa kriteeri, joiden perusteella yrityskauppoihin voidaan puuttua. Taulukosta 1 käy ilmi, että esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa ja Islannissa kilpailuviranomaisella on käytössään liikevaihtorajojen lisäksi erillinen otto-oikeus. Otto-oikeudella tarkoitetaan säännöstä, jonka perusteella kilpailuviranomainen voi tietyissä erityistilanteissa puuttua kilpailuongelmia aiheuttavaan yrityskauppaan, vaikka se ei ylittäisikään laissa säädettyjä liikevaihtorajoja³⁰.

---

²⁸ Kuoppamäki 2018, s. 372.

²⁹ KTM:n työryhmä- ja toimikuntaraportteja 3/1997, s. 140.

³⁰ Kilpailulaki 2010 -työryhmän mietintö, s. 71.

KKV on toistuvasti ilmaissut huolensa siitä, että Suomessa yrityskauppa-
valvonnan rajat ovat liian korkeat. Korkeista rajoista aiheutuu muun muassa se, että
monet toimialat voivat jäädä kokonaan yrityskauppa-
valvonnan ulkopuolelle, sillä
suurimpienkin toimijoiden liikevaihdot jäävät liikevaihtorajojen alapuolelle. Lisäksi
markkinoilla tapahtuu liikevaihtorajat alittavia yrityskauppoja, jotka ovat kuluttajille
ja kilpailulle haitallisia, mutta joihin KKV:lla ei ole nykyisen lainsäädännön puit-
teissa toimivaltuuksia puuttua. Liikevaihtorajojen alentamisen lisäksi KKV on
myös ehdottanut erillisen otto-oikeuden lisäämistä KKV:n keinovalikoimaan.³¹

KKV on tiedottanut, että virasto olisi halunnut ottaa tutkittavakseen esimerkiksi
Koiviston Auto Oy:n ja OnniBus.com Oy:n sekä Sandrew Metronome Ab:n ja
Finnkino Oy:n väliset yrityskaupat. Kyseiset yrityskaupat eivät ylittäneet laissa
määriteltyjä liikevaihtorajoja, joten KKV:lla ei ollut toimivaltuutta tutkia niitä. KKV:n
näkemyksen mukaan Koiviston Auto Oy:n ja OnniBus.com Oy:n välinen yritys-
kauppa on potentiaalisesti ongelmallinen erityisesti kuluttajille. Sandrew Metro-
nome Ab:n ja Finnkino Oy:n välinen yrityskauppa taas johti elokuvateatterialan
merkittävään keskittymiseen, mikä osaltaan mahdollisti Finnkino Oy:n ja siten lä-
hes koko kotimaisen elokuvateatteritoiminnan myymisen ulkomaisille pääomasi-
joittajille.³²

Otto-oikeuden mahdollisuudesta on käyty keskustelua kilpailulain uudistamista
koskevissa työryhmissä, mutta otto-oikeuden mahdollistavan säännöksen esittä-
misestä lakiin luovuttiin. Päätöstä esittämättä jättämisestä perusteltiin muun mu-
assa sillä, että se lisäisi tarpeettomasti yritysten hallinnollisia rasitteita ja kasvat-
taisi KKV:n työtaakkaa.³³ Lisäksi monet elinkeinoelämän edustajat, kuten Elinkei-
noelämän Keskusliitto, ovat vahvasti yrityskauppa-
valvonnan rajojen alentamista
vastaan.³⁴

---

³¹ Kilpailu- ja kuluttajaviraston Uutiskirje 4/2019.

³² Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tiedote 5.10.2018, Kilpailuviraston Tiedote 7.4.2011.

³³ Kilpailulaki 2010 -työryhmän mietintö, s. 71.

³⁴ Kilpailulain uudistamista koskevan työryhmän mietintö, Liite 3. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n eriyvä mielipide koskien jatkettua tarkastusta viranomaisen tiloissa, ulkopuolisen oikeudellisen neuvonantajan suoja ja rakenteellisia toimenpiteitä.

Yrityskauppavalvonnan edellytysten ja erityisesti liikevaihtorajojen tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi niitä on verrattava kilpailuoikeuden ja yrityskauppavalvonnan tavoitteisiin. Kilpailuoikeuden pääasiallisina tavoitteina voidaan pitää taloudellisen tehokkuuden ylläpitämistä ja kuluttajien etujen turvaamista. Kilpailuoikeus asettaa rajat tavalle, jolla yritykset saavat harjoittaa liiketoimintaa ja tehdä yhteistyötä keskenään. Tavoitteena on niin lyhyellä kuin pitkälläkin tähtäimellä pyrkiä estämään markkinavoiman hyväksikäyttö, joka vaikuttaisi negatiivisesti taloudellisten resurssien jakautumiseen markkinatoimijoiden kesken.³⁵ Yrityskauppavalvonnan pääasiallisina tavoitteina on pitää markkinat avoimina kilpailulle ja estää kilpailua heikentävien markkinarakenteiden syntyminen.³⁶ Toisaalta yrityskauppavalvonnan tarkoituksena ei ole vaikeuttaa tai estää yrityskauppojen toteuttamista.³⁷ Liian matalat liikevaihtorajat ja alhainen kieltokynnys taas voivat estää välttämättömiä rakennemuutoksia markkinoilla.³⁸ Mutta jotta yrityskauppavalvonnalla todella saavutettaisiin sille asetetut tavoitteet, kilpailuviranomaisella tulisi olla toimivaltuudet puuttua yrityskauppoihin, jotka ovat kilpailulle ja kuluttajille haitallisia. Aiemmin mainittu erillinen otto-oikeus palvelisi tätä tarkoitusta.

3.2 Liikevaihdon laskeminen

Liikevaihdon laskemisesta säädetään kilpailulain 24 §:ssä. Yrityskaupan toteuttamistapa vaikuttaa yrityskaupan osapuolten ja niille kohdistettavan liikevaihdon määrittelyyn.³⁹ Yrityskaupan osapuolia ovat yrityskaupan luonteesta riippuen määräysvallan hankkija ja määräysvallan kohde, liiketoiminnan tai sen osan hankkija ja hankittava liiketoiminta tai sen osa, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt sekä yhteisyrityksen perustajat.⁴⁰

---

³⁵ Alkio – Wik 2009, s. 12–13.

³⁶ Kuoppamäki 2018, s. 361–362.

³⁷ Hiltunen ym. 1998, s. 14.

³⁸ Kuoppamäki 2018, s. 362.

³⁹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 34.

⁴⁰ Kuoppamäki 2018, s. 373.

Yrityskaupan hankkivan osapuolen osalta liikevaihtoon lasketaan emoyhtiöiden lisäksi myös samaan konserniin kuuluvat tytär- ja sisaryhtiöt. Myös sellaisten yhteisöjen liikevaihto, joissa määräysvaltaa käyttää sama luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, lasketaan mukaan liikevaihtoon. Hankinnan kohteen liikevaihto lasketaan hankkivaa osapuolta suppeammin. Sen osalta liikevaihtoon lasketaan mukaan varsinainen yrityskaupan kohde sekä ne tahot, joissa kaupan kohde käyttää määräysvaltaa. Hankinnan kohteena olevan yrityksen emoyhtiön liikevaihtoa ei oteta huomioon liikevaihtoa laskettaessa. Yhteisyritystä perustettaessa otetaan huomioon kunkin emoyhtiön liikevaihdot kokonaisuudessaan, jos emoyhtiöille syntyy yhteisyrittäykseen yhteinen määräysvalta.⁴¹

Liikevaihdon laskemisesta säännellään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa yrityskaupan osapuolten liikevaihdon laskemisesta (1011/2011). Liikevaihtoasetuksen mukaan kilpailulain 22 §:n 1 momentissa ja 24 §:ssä liikevaihdolla tarkoitetaan yhteisön maailmanlaajuisia, viimeksi laadittuun tilinpäätökseen perustuvia, varsinaisen toiminnan myyntituottoja, joista on vähennetty myönnetty alennukset sekä arvonalisävero ja muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot kirjanpitolain mukaisesti. Jos tilikausi on poikennut 12 kuukaudesta, liikevaihto oikaistaan vastaamaan 12 kuukauden liikevaihtoa. Liikevaihdosta vähennetään yrityskaupan osapuolen ja siihen kilpailulain 24 §:n 1 tai 3 momentin mukaisessa suhteessa olevan yhteisön välinen liikevaihto. Kilpailulain 22 §:n 1 momentissa tarkoitettu Suomesta kertynyt liikevaihto sisältää ne yrityskaupan osapuolen edellä mainitut myyntituotot, jotka ovat kertyneet palvelujen tarjoamisesta ja tavaroiden myynnistä Suomessa. Pääsääntöisesti asiakkaan sijaintipaikka kaupanteon hetkellä määrittää liikevaihdon kohdentumisen.

Jos liiketoimintaa hankitaan useammassa erässä, hankinnan kohteen liikevaihtona pidetään hankintaa edeltävän kahden vuoden aikana samalta yhteisöltä tai tämän kanssa kilpailulain 24 §:n mukaisesti samaan yritysryhmään kuuluvilta taholta hankittuun liiketoimintaan liittyvää liikevaihtoa siitä huolimatta, ovatko han-

---

⁴¹ Kuoppamäki 2018, s. 373.

kitut osat oikeushenkilöitä vai eivät. Tämän ns. kahden vuoden säännön tarkoituksena on varmistaa, ettei yrityskaupan ilmoitusvelvollisuutta voida välttää jakamalla yrityskauppa useiksi erillisiksi järjestelyiksi⁴².

Liikevaihtoa laskettaessa on huomioitava, että kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta konsernin käsite voi poiketa kirjanpito-oikeudellisesta konsernista. Kirjanpitolaki tarjoaa esimerkiksi tietyin edellytyksin mahdollisuuden poiketa tytäryhtiöiden tilinpäätösten yhdistelemisestä konsernitilinpäätökseen. Nämä erät tulevat kuitenkin mukaan tarkasteluun liikevaihtoa laskettaessa yrityskauppavalvonnan yhteydessä.⁴³

3.3 Ilmoitusvelvollisuus

Kilpailulain 23 §:n mukaan liikevaihtorajat ylittävä yrityskauppa on ilmoitettava KKV:lle sopimuksen tekemisen, määräysvallan hankkimisen tai arvopaperimarkkinalain (746/2012) 11 luvun 9 §:n mukaisen julkisen ostotarjouksen julkistamisen jälkeen, mutta kuitenkin ennen kuin kauppa pannaan täytäntöön. Ilmoitusvelvollisia ovat määräysvallan hankkija, liiketoiminnan tai sen osan hankkija, sulautumiseen osallistuvat yhteisöt sekä yhteisyrityksen perustajat. Yrityskauppa voidaan myös ilmoittaa KKV:lle heti, kun yrityskaupan osapuolet voivat riittävällä varmuudella osoittaa aikomuksensa toteuttaa kyseisen yrityskaupan. Riittävä varmuus aikomuksesta toteuttaa yrityskauppa voidaan osoittaa esimerkiksi julkisella ilmoituksella ostotarjouksen tekemisestä tai kaikkien sopimusosapuolten allekirjoittamalla aiesopimuksella. Olennaista on, että suunnitelma on riittävän konkreettinen, jotta KKV voi aloittaa yrityskaupan tutkimisen.⁴⁴

Yrityskaupan osapuolet eivät saa ryhtyä toimenpiteisiin yrityskaupan täytäntöönpanemiseksi tai toteuttamiseksi ennen kuin yrityskauppa on hyväksytty ilman eh-

---

⁴² HE 88/2010 vp, s. 69.

⁴³ Aalto-Setälä – Aine – Lehto – Piekkala – Stenborg – Virtanen 2016, s. 474. Ks. myös kirjanpitolain 6 luku.

⁴⁴ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 42.

toja tai ehdollisena taikka kaupan on katsottava muutoin tulleen hyväksytyksi. Ai-noastaan omaisuuden säilyttämiseen ja turvaamiseen sekä liiketoiminnan jatka-miseen liittyvät toimenpiteet ovat sallittuja. Yrityskauppapäätösten täytäntöönpa-nosta säädetään tarkemmin kilpailulain 27 §:n 1 momentissa sekä yrityskaupan kielto-tapauksessa 29 §:ssä. Tämän toimenpidekiellon tarkoituksena on säilyttää kilpailutilanne sellaisena, kuin se oli ennen yrityskauppaa, kunnes KKV tai kielto-tapauksessa markkinaoikeus tekee asiasta ratkaisun⁴⁵. Kilpailulain 28 §:n mu-kaan elinkeinonharjoittajalle, joka panee yrityskaupan täytäntöön 25 §:n tai 27 §:n vastaisesti, voidaan määrätä 12 §:n mukainen seuraamusmaksu, ellei kyseistä menettelyä pidetä vähäisenä.

Ilmoitusvelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä on säädetty valtioneuvoston ase-tuksessa yrityskauppojen ilmoitusvelvollisuudesta (1012/2011). Asetuksen liit-teenä on ilmoitus yrityskaupasta, joka sisältää yrityskauppailmoituksessa annet-tavat tiedot. Kyseistä ilmoitusta on noudatettava numerointia ja otsikointia nou-dattaen. KKV:oon lähetettäviä asiakirjoja koskevat viranomaisten toiminnan julki-suudesta annetun lain (621/1999) säännökset. Lain mukaan viranomaisen asia-kirja on lähtökohtaisesti julkinen, ellei kyseisessä laissa tai muussa laissa erik-seen toisin säädetä. Tästä syystä yrityskauppailmoituksessa on erillinen vaati-mus koskien liikesalaisuuksien yksilöintiä. KKV tekee kuitenkin julkisuuslain pe-rusteella myös oman arvionsa liikesalaisuuksina poistettavaksi merkittyjen tieto-jen liikesalaisuusluonteesta⁴⁶.

Ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset voivat joissain tapauksissa johtaa sel-laisten yrityskauppojen ilmoittamiseen, joiden kilpailuvaikutukset jäävät hyvin vä-häisiksi Suomessa. Näitä tilanteita varten on otettu käyttöön lyhennetty ilmoitus. Lyhennetty ilmoitus voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun yrityskaupan kil-pailuvaikutukset ovat ilmeisen vähäiset tai yrityskauppailmoituksessa annetta-vaksi säädetty tiedot ovat joltain osin tarpeettomia yrityskaupan arvioimisen kan-

---

⁴⁵ Kuoppamäki 2018, s. 378.

⁴⁶ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 12–13.

nalta. KKV arvioi tapauskohtaisesti, voiko yrityskauppajärjestelyn ilmoittaa lyhennetyllä ilmoituksella. Lyhennetyin ilmoituksen tavoitteena on vähentää ilmoittajan kustannuksia.⁴⁷

---

⁴⁷ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 53.

4 YRITYSKAUPPAVALVONNAN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUMINEN

4.1 Yrityskauppa- ja valvontaprosessi

Yrityskauppa- ja valvontaprosessi käynnistyy virallisesti silloin, kun yrityskaupan osapuolet ovat toimittaneet sisältövaatimukset täyttävän yrityskauppailmoituksen KKV:lle. KKV käynnistää yrityskaupan kilpailuvaikutusten selvittämisen välittömästi lähettämällä lausunto- ja selvityspyynnöt yrityskaupan osapuolten asiakkaille, kilpailijoille, tavarantoimittajille, toimialaliitoille ja -järjestöille ja mahdollisille muille tahoille.⁴⁸

Yrityskauppa- ja valvonnan käsittelymääräajoista on säädetty tarkemmin kilpailulain 26 §:ssä. Jos KKV ei anna päätöstä jatkoselvitykseen ryhtymisestä 23 työpäivän kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta, yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Mikäli yrityskauppailmoitus on oleellisesti puutteellinen, 23 päivän määräaika ei kuitenkaan ala kulu. Yrityskaupan katsotaan myös tulleen hyväksytyksi, jollei KKV aseta ehtoja eikä tee markkinaoikeudelle esitystä yrityskaupan kieltämisestä 69 työpäivän kuluessa siitä, kun se päätti ryhtyä jatkoselvitykseen.

Kilpailulain 29 §:n mukaan markkinaoikeuden tulee antaa yrityskauppa-asiassa päätös kolmen kuukauden kuluessa KKV:n esittämän esityksen tekemisestä. Muutoin yrityskaupan katsotaan tulleen hyväksytyksi. Yrityskaupan täytäntöönpanokiello raukeaa, jollei markkinaoikeus kolmen kuukauden kuluessa esityksen tekemisestä toisin määrää. Markkinaoikeus voi asettaa yrityskaupan täytäntöönpanolle ehtoja.

---

⁴⁸ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppa- ja valvonnasta, s. 10.

4.2 Yrityskauppojen arviointi

Vuoden 2011 kilpailulakiuudistuksesta lähtien yrityskauppojen arvioinnissa on käytetty EU:n sulautuma-asetuksen mukaista yrityskauppojen arviointitestiä eli SIEC-testiä.⁴⁹ Arvioidessaan yrityskaupan todennäköisiä vaikutuksia tehokkaaseen ja toimivaan kilpailuun, KKV kiinnittää tavallisesti huomiota yrityskaupan aiheuttamiin muutoksiin markkinoiden rakenteessa ja analysoi mahdollisia kilpailunvastaisia vaikutuksia sekä näitä mahdollisesti tasapainottavia tekijöitä, kuten yrityskaupasta seuraavia tehokkuusetuja.⁵⁰

Yrityskauppojen arviointi koostuu tavallisesti kahdesta vaiheesta: relevanttien markkinoiden määrittelystä ja yrityskaupan kilpailuvaikutusten arvioinnista. Relevanttien markkinoiden määrittelyn avulla tunnistetaan ja määritellään yrityskaupan myötä syntyvän yrityskeskittymän ja sen todellisten kilpailijoiden välisen kilpailun rajat. Sen pääasiallisena tavoitteena on järjestelmällisesti auttaa selvittämään todellinen kilpailupaine, jonka yrityskaupan tuloksena syntyvä keskittymä kohtaa. Markkinoiden määrittelyn avulla luodaan siten asianmukainen pohja varsinaiselle kilpailuvaikutusten arvioinnille.⁵¹ Kilpailuvaikutusten arvioinnilla selvitetään muun markkinatiedon avulla yrityskaupan mahdollisia vaikutuksia markkinavoiman muutoksiin yritysten välillä. Olennaista on selvittää, syntyykö yrityskaupan seurauksena olennaisesti kilpailua estävä muutos markkinavoimassa.⁵²

Kilpailuoikeudellisesta näkökulmasta relevantit markkinat sisältävät yleensä sekä hyödykemarkkinat että maantieteelliset markkinat. Yrityskauppojen arviointi on kuitenkin aina tapauskohtaista, joten relevanttien markkinoiden laajuus voi vaihdella samankin toimialan sisällä tapauksesta riippuen.⁵³ Relevantteihin hyödykemarkkinoihin kuuluvat pääsääntöisesti kaikki ne hyödykkeet, joita asiakkaat ja kuluttajat pitävät korvattavissa olevina niiden käyttötarkoituksen, ominaisuuksien

---

⁴⁹ Kuoppamäki 2018, s. 386.

⁵⁰ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 70.

⁵¹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 64–65.

⁵² Aalto-Setälä ym. 2016, s. 505.

⁵³ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 65.

ja hinnan puolesta. Relevantteja maantieteellisiä markkinoita määritettäessä kiinnitetään lähtökohtaisesti huomiota yrityskaupan osapuolten toiminta-alueen lisäksi alueisiin, joilta asiakkailta on realistinen mahdollisuus hankkia kyseisiä hyödykkeitä.⁵⁴

Yksi tapa määritellä relevantteja markkinoita on tutkia kysynnän ja tarjonnan korjattavuutta. Kysynnän korvattavuus on tehokkain ja välittömin tekijä, joka rajoittaa yritysten riippumatonta käyttäytymistä markkinoilla. Jos kauppakumppanit voivat helposti siirtyä käyttämään korvaavia hyödykkeitä, yritys ei voi merkittävästi vaikuttaa hintoihin ja toimitusehtoihin. Kysynnän korvattavuuteen vaikuttavat mm. hyödykkeiden vaihtamiseen liittyvät tekniset esteet, kustannukset ja aika.⁵⁵ Tarjonnan korvattavuus otetaan relevanttien markkinoiden määrittelyssä huomioon sellaisissa tapauksissa, joissa sen vaikutukset vastaavat tehokkuudeltaan ja välittömyydeltään kysynnän korvattavuutta.⁵⁶ Relevantteja markkinoita voidaan arvioida myös ns. hypoteettisen monopolin testillä (SSNIP⁵⁷-testi). Yksinkertaistettuna testillä selvitetään, voisiko tietyllä alueella tiettyjä tuotteita tarjoavan hypoteettisen monopolin toteuttama pieni, mutta pysyvä suhteellisten hintojen korotus muodostua kannattavaksi. Käytännössä testi on kuitenkin lähinnä teoreettinen ajatusmalli, joka tarjoaa käsitteellisen kehyksen relevantteja markkinoita koskevan merkityksellisen informaation organisoimiseksi.⁵⁸

Yrityskaupan kilpailuvaikutusten arviointi on kokonaistarkastelua, jossa punnitaan yrityskaupan hyötyjen ja haittojen nettovaikutusta. Kilpailuvaikutusten punnitseminen on erityisen vaikeaa siitä syystä, että tehokkuuden lisäämisen ja kilpailun turvaamisen tavoitteet eivät välttämättä toteudu samanaikaisesti. Asiaa voidaan havainnollistaa kuvitteellisella esimerkillä. Yrityskauppatapauksessa, jonka seurauksena talouden tehokkuus lisääntyisi ja asiakkaiden asema paranisi, mutta samalla kilpailun toimivuus heikkenisi, suomalainen SIEC-testiin perustuva yrityskauppavalvonta korostaisi todennäköisesti kilpailun turvaamisen merkitystä

⁵⁴ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 69.

⁵⁵ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 65.

⁵⁶ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 65.

⁵⁷ *Small but Significant Non-Transitory Increase in Price*.

⁵⁸ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 66–67.

ja kieltäisi tällaisen yrityskaupan. Vastaavasti esimerkiksi Yhdysvalloissa käytössä oleva, SLC-testiin⁵⁹ perustuva ja kuluttajien asemaa korostava yrityskauppavalvonta saattaisi sallia kyseisen yrityskaupan.⁶⁰

Yrityskauppojen kilpailuvaikutusten taloustieteellisessä tarkastelussa erotellaan toisistaan horisontaaliset, vertikaaliset ja monialayrityskaupat. Näistä erityisesti horisontaalisiin yrityskauppoihin nähdään liittyvän eniten potentiaalisia kilpailuhaittoja. Horisontaalisilla yrityskaupoilla tarkoitetaan samoilla markkinoilla ja tuotantoportaalla toimivien yritysten yhteenliittymää, joiden tuotteet ovat ostajien näkökulmasta identtisiä tai ainakin suuressa määrin toisiaan korvaavia.⁶¹ Horisontaalinen yrityskauppa voi merkittävästi vähentää kilpailua markkinoilla. Sen seurauksena markkinoilla toimivien tai markkinoille pyrkivien itsenäisten yritysten lukumäärä vähenee, millä voi olla vaikutuksia kaupan osapuolten, niiden kilpailijoiden sekä asiakasyritysten kohtaamaan kilpailupaineeseen sekä kannustimiin kilpailla.⁶² Yrityskauppoja koskeva teoreettinen tutkimus onkin pääasiassa keskittynyt horisontaalisten yrityskauppojen kilpailuvaikutusten selvittämiseen.⁶³

Myös vertikaaliset ja monialayrityskaupat voivat aiheuttaa kilpailuongelmia. Vertikaalisissa yrityskaupoissa esiintyy yleensä sekä tehokkuushyötyjä että kilpailuhaittoja, joten niihin liittyvien kilpailuvaikutusten arviointi on usein haastavaa. Monialayrityskaupat eivät yleensä aiheuta kilpailuongelmia, mutta niitä voi kuitenkin syntyä erityisesti hyödykevalikoimaa laajentavissa ja markkinoita laajentavissa yrityskaupoissa.⁶⁴

Yrityskaupan hyötyjen ja haittojen arviointi etukäteen on haasteellista, sillä vaikutukset sijoittuvat tulevaisuuteen. Kilpailuviranomaisen täytyy hyödyntää vaikutusarvioinnissaan monipuolista markkinatietoa, jotta yrityskaupan vaikutuksia

---

⁵⁹ SLC-testillä tarkoitetaan kilpailun vähentymiseen perustuvaa arviointia, jonka mukaan yrityskauppaan voidaan puuttua, jos se johtaisi sellaiseen pitkäkestoiseen markkinavoiman syntymiseen tai lisääntymiseen, jonka seurauksena markkinoiden hintataso nousisi.

⁶⁰ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 506–507.

⁶¹ Kuoppamäki 2018, s. 355.

⁶² Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 72.

⁶³ KTM:n työryhmä- ja toimikuntaraportteja 3/1997, s. 85.

⁶⁴ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 547, 554.

voitaisiin arvioida mahdollisimman kattavasti ja totuudenmukaisesti. Merkittävimpiä tekijöitä, joita otetaan huomioon horisontaalisen yrityskaupan potentiaalisia vaikutuksia arvioitaessa ovat markkinaosuudet, markkinoille tulo ja markkinoille tulon esteet, yrityskaupan kohdentuminen merkittävään kilpailijaan, asiakkaiden markkinavoima, innovaatiotoiminta ja teknologinen kehitys sekä markkinoilta poistuminen vaihtoehtona yrityskaupalle.⁶⁵ Vertikaalisten yrityskauppojen osalta kiinnitetään huomiota erityisesti tarjoajien määrän muuttumiseen, tuotantopanosten saatavuuden heikentämiseen ja asiakassuhteiden solmimisen heikentämiseen. Monialayrityskaupoissa tarkastelu kohdistuu hyödykevalikoimaa laajentaviin ja markkinoita laajentaviin monialayrityskauppoihin.⁶⁶

Yrityskauppojen vaikutusarvioinnin tarkastelukehys jakautuu niin KKV:n kuin EU:n komissionkin suuntaviivoissa kahteen osaan: koordinoimattomien ja koordinoitujen vaikutusten arviointiin. Koordinoimattomilla vaikutuksilla tarkoitetaan joko sellaisia vaikutuksia, joiden johdosta yrityskaupan osapuolten kilpailuasema muuttuu aiemmasta, tai sellaisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat johonkin tiettyyn toimijaan markkinoilla. Yrityskauppa poistaa aina kilpailupaineen sen osapuolten väliltä, mikä johtaa kilpailuasetelman muuttumiseen niiden osalta.⁶⁷ Tällöin esimerkiksi yrityskaupan osapuolten toteuttamat hinnankorotukset voivat muodostua kannattaviksi. Myös kilpailijat voivat joissain tapauksissa hyötyä yrityskaupan aiheuttamasta kilpailupaineen vähenemisestä: osa kysynnästä saattaa yrityskaupan osapuolten tekemien hinnankorotusten johdosta siirtyä kilpailijoille, jolloin myös he voivat periä aiempaa korkeampia hintoja. Yrityskauppa, joka johtaa koordinoimattomiin vaikutuksiin, estää usein olennaisesti tehokasta kilpailua luomalla määräävän markkina-aseman yritykselle tai vahvistamalla sen olemassaoloa.⁶⁸

Koordinoiduilla vaikutuksilla⁶⁹ puolestaan tarkoitetaan sellaisia tilanteita, joissa kaikkien tai ainakin merkittävimpien kilpailevien yritysten kannattaa yhdessä

---

⁶⁵ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 516–517.

⁶⁶ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 547–558.

⁶⁷ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 517–518.

⁶⁸ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 73–75.

⁶⁹ Koordinoitujen vaikutusten yhteydessä puhutaan myös ns. yhteisestä määräävästä markkina-
asemasta.

muuttaa markkinakäyttäytymistään suhteessa aiempaan tilanteeseen.⁷⁰ Koordinoitu markkinakäyttäytyminen voi ilmentyä monella eri tavoin, kuten esimerkiksi markkinoiden jakamisena asiakasryhmittäin tai maantieteellisesti, tuotantomäärien pienentämisenä tai korkeampien hintojen ylläpitämisenä.⁷¹ Kyseessä on aina implisiittinen sopimus samanlaisesta käyttäytymisestä, koska eksplisiittinen sopimus viittaisi kartellikäyttäytymiseen.⁷²

4.3 Ehdollinen ja kielteinen yrityskauppapäätös

Mikäli kilpailuvaikutusten arviointi osoittaa yrityskaupan olennaisesti estävän tehokasta kilpailua, vaihtoehtoiksi jäävät yrityskaupan toteuttamiselle asetettavat ehdot tai yrityskaupan kieltopäätös. Yrityskaupalle asetettavilla ehdoilla tarkoitetaan yrityskaupan toteuttamista sellaisella alkuperäisestä suunnitelmasta poikkeavalla tavalla, että tehokkaan kilpailun olennainen estyminen vältetään.⁷³ Kilpailulain 25 §:n mukaan KKV:n tulee ensisijaisesti neuvotella ja asettaa yrityskaupan toteuttamiselle sellaiset ehdot, joilla tehokkaan kilpailun olennainen estyminen voidaan välttää. Mikäli yrityskaupan seurauksena syntyviä kilpailuongelmia ei saada ratkaistua sitoutumalla ehtoihin, markkinaoikeus voi KKV:n esityksestä kieltää tai määrätä purettavaksi yrityskaupan. Yrityskauppojen kieltäminen on kuitenkin hyvin harvinaista. Viimeisimpänä kiellettäväksi esitetty Kesko Oyj:n ja Heinon Tukku Oy:n välinen yrityskauppa on Suomessa kautta aikojen vastanäjä kiellettäväksi esitetty yrityskauppa. Kyseinen kielloesitys odottaa vielä markkinaoikeuden kieltopäätöstä.⁷⁴

Ehtoja asetettaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota kaupan osapuolten liiketaloudellisten intressien turvaamiseen. Lisäksi hallinto-oikeudellisten periaatteiden

⁷⁰ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 518.

⁷¹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 76.

⁷² Aalto-Setälä ym. 2016, s. 539–540. Implisiittinen tarkoittaa ”hiljaista” sopimusta, eksplisiittinen puolestaan kirjallista tai muuten selvästi ilmaistua sopimusta.

⁷³ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 507.

⁷⁴ Kilpailu- ja kuluttajaviraston Tiedote 18.11.2019.

kuten suhteellisuusperiaatteen ja tarkoitussidonnaisuusperiaatteen noudattamiseen tulee antaa erityistä painoarvoa.⁷⁵ Yrityskaupan osapuolten noudatettavaksi asetettavissa ehdoissa pyritään ensisijaisesti rakenteellisiin muutoksiin. Rakenteellisina ehtoina pidetään tuotannollista toimintaa koskevia luovutuksia, immateriaalioikeuksia koskevia luovutuksia ja omistuksia kilpailijoissa koskevia luovutuksia. Ehtona yrityskaupan toteutukselle voi olla esimerkiksi velvoite myydä tietty liiketoiminta tai sen osa, patentti tai tavaramerkki tai divestointien⁷⁶ suorittaminen. Rakenteelliset ehdot voivat myös velvoittaa yrityskaupan osapuolet purkamaan tiettyjä yhteistyöjärjestelyjä.⁷⁷

Ei-rakenteelliset ehdot koostuvat alalle tulon esteiden madaltamista koskevista ehdoista, markkinoiden vertikaalista sulkeutumista ehkäisevistä ehdoista ja käyttäytymistä koskevista ehdoista.⁷⁸ Ei-rakenteellisia ehtoja KKV pyrkii käyttämään ensisijaisesti tilanteissa, joissa kilpailuongelma on väliaikainen ja kilpailuongelmat poistuvat tietyn siirtymävaiheen jälkeen.⁷⁹

Ehtojen asettaminen on lähtökohtaisesti hyvin haastavaa, sillä KKV joutuu ehtoja asettaessaan turvautumaan lähinnä spekulatioihin siitä, miten markkinat kehittyvät yrityskaupan ja sille asetettujen ehtojen jälkeen. Esimerkiksi kilpailevia yrityksiä koskevissa yrityskaupoissa keskittymisaste relevanteilla markkinoilla kasvaa yrityskaupan seurauksena, jolloin kaupalle asetettavien ehtojen avulla pyritään vähentämään keskittymisasteen kasvua. Tämä voi tapahtua esimerkiksi lisäämällä jonkin kilpailijan painoarvoa uudessa kilpailutilanteessa.⁸⁰

Markkinaoikeuden ratkaisussa MAO:390/16 hankinta- ja logistiikkapalveluja tarjonnut Tuko Logistics Osuuskunta haki täytäntöönpanokieltoa KKV:n tekemän Ruokakesko Oy:n ja Suomen Lähikauppa Oy:n ehdollisen yrityskauppapäätöksen (diaarinumero KKV/1575/14.00.10/2015) ehtositoumuksille. Suomen Lähikauppa Oy oli Tuko Logistics Osuuskunnan asiakasjäsen. Tukon kiellettäväksi

---

⁷⁵ HE 243/1997 vp, s. 26.

⁷⁶ Divestoinneilla tarkoitetaan tuotannollisesta kapasiteetista luopumista tai sen myymistä.

⁷⁷ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 98. Ks. myös Aalto-Setälä ym. 2016, s. 507–508.

⁷⁸ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 508.

⁷⁹ Kilpailuviraston suuntaviivat yrityskauppavalvonnasta, s. 98.

⁸⁰ Aalto-Setälä ym. 2016, s. 508.

esitettyt sitoumukset liittyivät yrityskauppapäätöksessä ehdotettuihin divestointisitoumuksiin (tiettyjen Suomen Lähikauppa Oy:n kauppojen myymiseen kilpailijoille), ehdotettuihin sitoumuksiin koskien Tukosta eroamista ja irtautumista hankinta- ja logistiikkapalveluista, ehdotettuihin sitoumuksiin koskien toimintaa Tukossa siirtymäkauden aikana sekä riippumattomaan asiantuntijaan ja ehdotettujen sitoumusten valvontaan. Markkinaoikeus hylkäsi Tukon hakemuksen. Päätöstä perusteltiin muun muassa siten, että tilannetta, jossa vain itse yrityskauppa pantaisiin täytäntöön ilman kaikkia ehtoja tai osaa niistä, ei voida pitää yrityskaupavalvonnan tavoitteiden eikä toimivan kilpailun turvaamisen mukaisena. Markkinaoikeus totesi myös kilpailulain esitöissä⁸¹ todettavan ehdollisissa yrityskauppapäätöksissä hyväksyvän päätöksen ja sille asetettujen ehtojen muodostavan yhden kokonaisuuden.

Tapaus osoittaa yrityskaupalle asetettujen ehtojen sitovuuden lisäksi sen, että yrityskaupoilla voi olla merkittäviäkin vaikutuksia myös yrityskaupan ulkopuolisiin toimijoihin. Ruokakesko Oy:n ja Suomen Lähikauppa Oy:n välinen yrityskauppa johti merkittäviin muutoksiin päivittäistavaroiden hankintamarkkinoilla, jonka seurauksena Tuko Logistics Osuuskunnan volyyymi puolittui⁸². Yrityskaupasta alkanut tapahtumaketju päättyi lopulta Tuko Logistics Osuuskunnan osalta liiketoiminnan alasajoon 31.12.2018.⁸³

---

⁸¹ HE 88/2010 vp, s. 31, 72.

⁸² Aromi-lehti 2018.

⁸³ Tuko Logistics Osuuskunnan verkkosivut.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yrityskauppavalvonnan ja sen tarkoituksenmukaisuuden toteutumisen selvittämiseksi sen edellytyksiä ja tuloksia tulee verrata kilpailulainsäädännön tavoitteisiin, unohtamatta kuitenkaan sen todellista merkitystä yhteiskunnan kannalta. Yrityskauppojen vaikutukset kohdistuvat potentiaalisesti kilpailijoiden lisäksi muihinkin osapuoliin markkinoilla, kuten kuluttajiin, joten niiden valvontaan tulisi kiinnittää erityistä huomioita.

Yrityskauppavalvonnan tavoitteena on kilpailulain 1 §:n mukaisesti turvata terveen ja toimivan kilpailun toteutuminen puuttumalla vahingollisiin kilpailunrajoituksiin. Yrityskauppavalvonta toteutuukin pääasiassa hyvin ja tarkoituksenmukaisesti tähän tavoitteeseen nähden. Se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö sääntelyä tulisi kehittää edelleen.

Kuten aiemmin tuotiin esille, alkuperäisiä yrityskauppavalvontasäännöksiä valmisteltaessa on todettu, ettei liiketoiminnan kehittämiseksi tulisi asettaa viranomaisten toimesta tarpeettomia esteitä. Vaikka yrityskauppavalvontaa koskevia säännöksiä onkin uusittu vuosien varrella, tätä lähtökohtaa voidaan edelleen pitää relevanttina yrityskauppavalvonnan tarkoituksenmukaisuuden toteutumista arvioitaessa. Liikevaihtorajoja käsittelevässä kappaleessa esitelty viranomaiselle myönnettävä erillinen otto-oikeus ei kuitenkaan varsinaisesti kasvattaisi esteitä, vaan laajentaisi viranomaisen toimivaltuutta, koska yrityskauppavalvonta kohdistuisi edelleen kilpailuongelmia sisältäviin yrityskauppoihin, mutta vain laajemmin kuin aikaisemmin.

Ilman viranomaisvalvontaa toteutuva potentiaalisesti haitallinen yrityskauppa voi aiheuttaa pahimmillaan peruuttamattomia haitallisia muutoksia markkinarakenteessa. Täten markkinoiden kokonaishyödynkin kannalta olisi tarkoituksenmukaisempaa, että yksittäiset kilpailuongelmia aiheuttavat yrityskaupat, jotka alittavat liikevaihtorajat, voitaisiin etukäteisvalvonnan keinoin tutkia kilpailuongelmien varalta.

Yritysten näkökulmasta tarkasteltuna tämä tietysti kasvattaisi epävarmuutta yrityskauppojen toteutumisen suhteen. Yrityskauppavalvonnan nykyisten edellytysten puolustukseksi onkin sanottu, että yrityskauppavalvonnan edellytysten alentaminen ja kilpailuviranomaisen toimivallan kasvattaminen voisi vähentää Suomessa tehtävien yrityskauppojen määrää ja siten hidastaa taloudellista toimintaa. Yrityskaupat ovat kuitenkin usein luonteeltaan ensinnäkin tarkkaan harkittuja ja toisekseen aikaa vieviä, joten aivan kevyin perustein yrityskauppoja tuskin toteutetaan nykyisinkään. Jos yrityskauppa toteutuessaan todellakin aiheuttaa kilpailulle ja kuluttajille olennaista haittaa, ja siten sotii kilpailulainsäädännön tarkoitusta vastaan, voidaan kysyä, onko sen toteuttaminen lähtökohtaisesti oikeudenmukaista?

Se, että tällaisia yrityskauppavalvonnan kynnysarvot alittavia yrityskauppoja voitaisiin tutkia, ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ne tulisivat suoraan kielletyksi. Kilpailuviranomaisella tulisi olla toimivalta selvittää tällaisten kauppojen kilpailuvaiikutukset. Lienee kuitenkin kaikkien etujen mukaista, että yrityskauppa on asianmukaisesti toteutettu lain tavoitteiden ja tarkoituksen mukaisella tavalla.

Yrityskauppavalvonnasta vastaavan viranomaisen eli KKV:n tahtotila on saada lainsäädäntöön säännös erillisestä otto-oikeudesta liikevaihtorajat alittavissa, potentiaalisesti kilpailuongelmia aiheuttavissa yrityskaupoissa. Yrityskauppavalvonnasta vastaavan viranomaisen tahtotilalle tulisikin mielestäni antaa erityistä painoarvoa lainsäädännön uudistamistarpeita mietittäessä. *De lege ferenda*, erillinen otto-oikeus olisi tarpeellinen lisä kilpailuviranomaisen käytössä olevaan keinovalikoimaan yrityskauppavalvonnassa. Sen avulla voitaisiin tehokkaammin toteuttaa kilpailulainsäädännön tavoitteita ja turvata niin markkinatoimijoiden kuin kuluttajienkin asemaa kotimaan markkinoilla. Kilpailuviraston toimivallan kasvattaminen ei kuitenkaan saisi johtaa siihen, että yrityskauppojen käsittelyajat pitenisivät merkittävästi nykyisestä. Tämä ei kuitenkaan nähdäkseni ole keskeinen huoli, koska yrityskauppojen määrä, joihin puututtaisiin erillisen otto-oikeuden perusteella, olisi todennäköisesti hyvin maltillinen. Kilpailuongelmia aiheuttavien, yrityskauppavalvonnan edellytykset alittavien yrityskauppojen vähäinen lukumäärä ei kuitenkaan ole pätevä peruste sille, etteikö kilpailulakiin voitaisi ottaa

erillistä säännöstä koskien kilpailuviranomaisen otto-oikeutta. Kuten aiemmin todettiin, Suomen kaltaisilla pienillä markkinoilla yksikin kilpailuongelmia sisältävä yrityskauppa voi merkittävästi vaikuttaa markkinoiden toimintaan.